

”Sivuttain mitattuna hänen elämänsä on hirvittävän pitkä.” :
Kalle Päätalon representaatio Iijoki-sarjan kirja-arvosteluissa

Kandidaatintutkielma
Marjo-Tuulia Laitinen
Suomen kieli
Kieli- ja viestintätieteiden laitos,
Jyväskylän yliopisto
Toukokuu 2018

Tiedekunta – Faculty Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos – Department Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä – Author Marjo-Tuulia Laitinen	
Työn nimi – Title ”Sivuttain mitattuna hänen elämänsä on hirvittävän pitkä.” : Kalle Päätalon representaatio Iijoki-sarjan kirja-arvosteluissa	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Kandidaatintutkielma
Aika – Month and year Toukokuu 2018	Sivumäärä – Number of pages 28
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Kalle Päätalo on eräs kaikkien aikojen luetuimmista suomalaisista kirjailijoista, jonka kirjoja on painettu yli 3,5 miljoonaa kappaletta. Tutkielmani tarkoituksena on selvittää, millä tavalla Päätaloa representoidaan kirja-arvosteluissa ja minkälaisia diskursseja arvosteluissa esiintyy. Tutkimukseni teoreettisena viitekehyksenä toimivat systeemifunktionaalinen kieliteoria (SF) ja kriittinen diskurssintutkimus. Tutkimuskysymyksiini vastaan hyödyntämällä representaation ja diskurssin käsitteitä. Diskurssit liittyvät erilaisiin vakiintuneisiin puhetapoihin ja representaatio tarkoittaa kirjaimellisesti ’asioiden uudelleen esittämistä’.</p> <p>Päätaloa on tutkittu aiemmin lähinnä kieli-ideologisesta tai yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Omassa tutkielmassani pyrin yhdistämään sekä lingvistisen tason tutkimuksen että myös laajemman yhteiskunnallisen näkökulman. Tutkimusaineistoni koostuvat vuosina 1982–1986 julkaistusta Iijoki-sarjan teosten kirja-arvosteluista. Kirja-arvostelut ovat ilmestyneet Suomen suurimmissa sanomalehdissä. Olen tarkastellut aineistoani hyödyntämällä kielen metafunctioita, jolloin olen kiinnittänyt huomiota Päätalon nimeämisessä käytettyihin sisältösanoihin ja arvostelijoiden tekemiin leksikaalisiin valintoihin.</p> <p>Suurin havaintoni representaation suhteen liittyi Päätalon kirjailijan ja romaanihenkilön erottamiseen. Positiivisissa arvosteluissa hahmot erotettiin selkeästi toisistaan, kun taas negatiivisissa arvosteluissa tätä eroa ei tehty. Tällöin kaikki arvosteluissa esiintyvä kritiikki kohdistui henkilökohtaisesti Päätaloon. Aineistostani nousi esiin kolme erilaista diskurssia: Päätalon kirjailijuuden ja suosion syiden kyseenalaistaminen, kahteen leiriin jakautuneet kriitikot sekä lukijat vastaan kriitikot. Tutkimustulokseni toivat lisää tietoa siitä, miten kriitikot voivat käyttää diskursiivista valtaansa. Tämän lisäksi aineistostani löytyi viitteitä muuttuvasta tekstilajista sekä kirja-arvosteluiden ja arvosteltavan teoksen tekstilajien välisestä korrelaatiosta. Näiden havaintojen tutkimiseen tarvitsen kuitenkin lisää aineistoa ja aion palata aiheeseen maisterintutkielmassani.</p>	
Asiasanat – Keywords kriittinen diskurssintutkimus, representaatio, systeemifunktionaalinen kieliteoria, tekstilaji	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto, suomen kielen oppiaine	
Muita tietoja – Additional information	

Sisällys

1	JOHDANTO	1
2	TEOREETTISENA VIITEKEHYKSENÄ KRIITTINEN DISKURSSINTUTKIMUS JA SYSTEEMIS-FUNKTIONAALINEN KIELITEORIA ..	3
	2.1 Systemis-funktionaalinen kieliteoria	3
	2.2 Kriittinen diskurssintutkimus	4
	2.3 Representaatio	5
3	TEKSTILAJIT	7
	3.1 Kirja-arvostelu tekstilajina	7
	3.2 Iijoki-sarja omaelämäkerrallisena fiktiona	7
4	TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄT	9
	4.1 Aineiston rajaus.....	9
	4.2 Tutkimusmenetelmänä metafunktiot	10
5	KALLE PÄÄTALON REPRESENTAATIO	12
	5.1 Kirjailija-Päätalo ja romaanihenkilö-Kalle.....	12
	5.2 Päämäärätön Kalle ja tietoisesti toimiva kirjailija-Päätalo	15
6	AINEISTOSSA ESIINTYVÄT DISKURSSIT	17
	6.1 Kirjailijuuden ja suosion syiden kyseenalaistaminen	17
	6.2 Kahteen leiriin jakautuneet kriitikot.....	18
	6.3 Lukijat vastaan kriitikot.....	21
7	PÄÄTÄNTÖ	24
	LÄHTEET.....	27

1 JOHDANTO

Tässä tutkielmassa tarkastelen Kalle Päätalon representaatiota ja häneen liitettäviä diskursseja Iijoki-sarjan kirja-arvosteluissa. Tutkielmani pääpaino on representaatiossa, jonka muodostumiseen vaikuttavat myös aineistossani esiintyvät diskurssit (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 49–50). Kirja-arvostelun tekstilajin funktiossa korostuvat ohjaaminen ja mainostaminen. Arvostelut toimivatkin eräänlaisina toiminta- ja tulkintaohjeina lukijalle sekä antavat palautetta kirjailijalle (Muikku-Werner 2009: 88, 109). Tutkielmani aineiston arvostelut ovat ilmestyneet 1980-luvun alussa ennen internetiä ja ne on julkaistu levikiltään suurimmissa sanomalehdissä (Tilastokeskus 2018). Ajallisen ulottuvuutensa takia aineistoni arvostelijoiden rooli diskursiivisen vallan käyttäjinä on merkittävämpi kuin nykypäivänä. 1980-luvulla sanomalehdet tavoittivat lähes jokaisen suomalaisen, sillä sanomalehtien levikit olivat suuria eikä niiden tarvinnut kilpailla vielä sähköisiä medioita vastaan (Sauri 2007). Arvosteluilla on siis ollut suuri merkitys kirjallisen maun muokkaajina.

Kalle Päätaalo on eräs kaikkien aikojen menestyneimmistä suomalaisista kirjailijoista, jonka kirjoja on painettu 3,5 miljoona kappaletta (Gummerus 2018). Päätalolle ominaiset pikkutarkat luonnonkuvaukset, vivahteikas ja murrerikas dialogi sekä kaunistelematon – joidenkin kriitikoiden mielestä inhorealistinen – kirjoitustyyli tekivät Päätalosta kansansuosikin ja ”Tampereen veroäyrikuninkaan” (Päätalon suosioista ja taloudellisesta menestyksestä ks. Ylönen 2013: 36, 200–201, 328; 2017: 290). Kriitikoiden ja Päätalon välinen suhde oli kuitenkin kompleksinen ja vaikea. Kriitikot olivat ymmällään Päätalon kansansuosioista, jota ei voitu selittää perinteisillä kirjallisuustieteellisillä keinoilla. Päätalon teoksien epäiltiin olevan enemmän terapiaa kuin kirjallisuutta lukijoilleen (Ylönen 2013: 13, 324–325). Kriitikoiden ja lukijoiden suhtautuminen Päätaloon on ollut siis hyvin erilaista. Tämän epäsuhtauden vuoksi valitsemani tutkimusaihe on erityisen mielenkiintoinen, sillä tutkimuskysymykseni tarkastelevat sitä, millä tavalla kirja-arvosteluissa representoidaan Päätaloa ja minkälaisia diskursseja arvosteluista nousee esiin. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat kysymykset:

1. Kuinka Päätaloa representoidaan kirja-arvosteluissa?
2. Minkälaisia diskursseja arvosteluissa esiintyy?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla tarkastelen Pääatalon nimeämistä ja sitä, erotetaanko kirjailija-Pääatalo ja romaanihenkilö-Pääatalo toisistaan kirja-arvosteluissa. Ylönen (2013: 15) on päätenyt Pääataloa käsittelevässä väitöskirjassaan ratkaisuun, jossa hän käyttää kirjailija-Pääataloa tarkoittaessaan Pääatalon koko nimeä tai pelkkää sukunimeä, kun taas Iijoki-sarjan henkilöhahmoa kutsutaan vain etunimellä Kalle. Nimityseroille on selvä käytännöllisyyden tarve, sillä Ylönen tieteellisessä tekstissä nämä kaksi henkilöä erotetaan selkeästi toisistaan ja eriävät nimitystavat helpottavat lukijaa ymmärtämään, kummasta henkilöstä kulloinkin on kyse. Käytän Ylönen nimeämistapaa myös omassa tutkielmassani.

Toisella tutkimuskysymykselläni on kielitieteellisen näkökulman lisäksi myös yhteiskunnallinen ulottuvuus, sillä sen avulla tarkastelen arvosteluissa esiintyviä diskursseja. Pääatalo julkaisi mittavan uransa aikana 39 romaania. Aineistoni arvostelut käsittelevät Iijoki-sarjaa, Pääatalon tunnetuinta ja suosituinta kirjallista urakkaa. Iijoki-sarja on 26-osainen ja yli 17 000-sivuinen omaelämäkerrallinen romaanisarja, jonka osat ilmestyivät vuosina 1971–1998. Pääatalo on kiistämättä jo pelkän sivumääränsäkin vuoksi ainutlaatuinen kirjailija itsenäisen Suomen historiassa. Kalle Pääatalosta on kirjoitettu monia teoksia, ja Pääataloa on tutkittu myös tieteellisestä näkökulmasta. Tutkimus on kuitenkin keskittynyt lähinnä murteen (esim. Heikkinen 1976; Keskimaa 2013) tai kirjojen vastaanoton ja vaikutuksen tutkimiseen (esim. Aarnio 1984; Ylönen 2013). Pääatalon teoksia on tarkasteltu siis lähinnä kieli-ideologisista ja yhteiskunnallisista näkökulmista.

Etsin vastauksia tutkimuskysymyksiini kriittisen diskurssintutkimuksen ja systeemifunktionaalisen kieliteorian avulla. Tarkastelen tutkimuskysymyksieni ohjaamana representaation ja diskurssien lisäksi myös laajempaa yhteiskunnallista kontekstia, jossa arvostelut on julkaistu. Lähestyn aineistoni tekstilajia ennen kaikkea esimerkkinä diskursiivisesta vallan käytöstä ja keskityn analyysissäni tekstilajin ohjaavaan funktioon. Tutkielmassani pyrin yhdistämään lingvistisen tason tarkastelun osaksi yhteiskunnallista näkökulmaa.

2 TEOREETTISENA VIITEKEHYKSENÄ KRIITTINEN DISKURSSINTUTKIMUS JA SYSTEEMIS-FUNKTIONAALINEN KIELITEORIA

Kielitieteellisen diskurssintutkimuksen lähtökohtana on kielen ja sosiaalisen toiminnan erottamattomuus. Diskurssintutkimus perustuu funktionaaliseen kielikäsitteeseen, joka korostaa kielenkäytön tilannesidonnaisuutta ja sitä, mitä kielellä tehdään. Tarkastelen tutkimuskysymyksiäni funktionaalista näkökulmasta, jolloin näen kielen merkityksiä rakentavana toimintana. Kieli on monitasoinen ja joustava resurssi, johon vaikuttavat kielioppisääntöjen lisäksi sosiaaliset ja diskursiiviset arvot, normit ja säännöt (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 13–14). Käytämme kieltä myös merkityksellistäessämme maailmaa. Diskurssintutkimuksen tehtävänä on tutkia, millaisin tavoin ja ehdoin tämä merkityksellistäminen tapahtuu, ja minkälaisia seurauksia sillä on. Vallitsevien merkitysten lisäksi kiinnostuksen kohteena on se, mitkä merkitykset puuttuvat tai ovat marginaalisia ja miksi. (Mts. 2009: 10, 13.)

M.A.K. (Michael Alexander Kirkwood) Hallidayn systeemis-funktionaalinen kieliteorian (SF-teoria) näkökulma on niin ikään funktionaalinen (Luukka 2000: 137). Hallidayn (1978: 47) mukaan kielessä ilmenee ja vaikuttaa samanaikaisesti kolme metafunktiota: ideationaalinen, intersubjektivaalinen ja tekstuaalinen. Metafunktioiden avulla kieltä voidaan tarkastella eri näkökulmista, kuten Pietikäinen ja Mäntynen (2009: 54) kuvaavat: ”– ikään kuin erilaisten silmälasien lävitse.” Hyödynnän Hallidayn käsitystä metafunktioista molempien tutkimuskysymysteni kohdalla. SF-teoria toimii teoreettisen viitekehyksen lisäksi tutkimusmetodinani, jonka pohjalta tarkastelen kriitikoiden tekemiä representaatioon liittyviä kielellisiä valintoja. Käsitellen luvussa 4.2 tarkemmin kielen metafunktioita, sillä ne toimivat myös tutkimukseni analyysikehikönä ja ovat siten oleellinen osa tutkimusmenetelmäni.

2.1 Systeemis-funktionaalinen kieliteoria

Systeemis-funktionaalinen kieliteoria (SF) käsittää kielen semioottisena järjestelmänä, jonka avulla luodaan merkityksiä (Halliday 1978: 1–2). Kieli nähdään kokonaisuutena, jonka merkityksiä voidaan tutkia vain hajottamalla se osiin ja tutkimalla näitä osia tarkemmin (Shore 2012a: 133). Halliday (1978: 47) kutsuu näitä kielen eri tasoja metafunktioiksi. Metafunktiot vaikuttavat kieleen ja toteutuvat kielessä yhtäaikaaisesti. SF-teorian mukaan kieli ei koostu lauseista, vaan teksteistä ja diskursseista, joiden kautta merkityksiä vaihdetaan sosiaalisessa

vuorovaikutuksessa. (Halliday 1978: 2, 16.) Kielenkäytön perimmäinen tarkoitus on keskustelukumppanin ymmärtäminen, joten merkitysten vaihto on vahvasti motivoitunutta ja tärkeää muun muassa sosiaalisten suhteiden ylläpidossa. Susanna Shoren (2012b: 159) mukaan funktionaalinen näkökulma korostaakin kielen sosiaalista luonnetta: kielellä toimitaan ja sillä tehdään merkityksiä yhteisössä.

Hallidayn (1978: 39) mukaan kielen systeemisyyden puolestaan näkyy kieliopin ja semantiikan erottamattomuudessa. Kielioppi määrittää sen, mitä kielellä on mahdollista ilmaista, ja semantiikka sen, mitä ilmaisu voi mahdollisesti tarkoittaa. Kielioppi ja semantiikka nähdään systeemisinä järjestelminä, jotka mahdollistavat kielenkäyttäjälle joukon erilaisia puhevaihtoehtoja eri tilanteissa. Fairclough kiteyttää systeemisen näkökulman vahvuuden olevan siinä, että tekstit nähdään vaihtoehtojen kokoelmaksi, jossa tekstiin valikoituneet vaihtoehdot kuuluvat osaksi isompaa potentiaalisten vaihtoehtojen joukkoa. Systeemisen näkökulman kautta voidaan tutkia siis tekstissä tehtyjen valintojen lisäksi sitä, mitä tekstistä puuttuu eli toisin sanoen sitä, millaisia vaihtoehtoja ei ole valittu. (Fairclough 1997: 30.) Halliday käyttää termiä *merkityspotentiaali* viitattaessaan kielenkäyttäjän tekemiin valintoihin ja niiden merkityksiin. Merkityspotentiaalinen osa-alueeseen kuuluvat myös metafunktiot, joiden nähdään rakentuneen kieli-systeemin sisään (Halliday 1978: 47).

2.2 Kriittinen diskurssintutkimus

Kieli on yhteiskunnallinen tuotos, mutta samalla se on myös yhteiskunnallinen vaikuttaja. Kielenkäyttö nähdään toisaalta meitä ympäröivän yhteiskunnan ja kulttuurin rajoittamana, mutta myös ympäristöämme muokkaavana tekijänä. Kielenkäyttäjällä on osa sosiaalista prosessia, jossa hän samanaikaisesti hahmottaa ympäröivää maailmaansa ja on sen kanssa vuorovaikutuksessa (Pietikäinen 2000: 197–198). Kriittinen diskurssianalyysi tarkastelee näiden kahden aspektin välistä jännitettä. Tutkimuksessani näen aineistoni arvosteluiden olevan kielellistä toimintaa, jolla on potentiaalisesti paljon diskursiivista valtaa ja mahdollisuus vaikuttaa myös yhteiskunnallisesti. Fairclough (1997: 76) kiteyttää kielen olevan *dialektisessa vuorovaikutuksessa* muiden yhteiskunnallisten alueiden kanssa. Diskurssit rakentavat sosiaalista todellisuuttamme, sillä merkityksellistäessämme tietoa otamme mukaan tiettyjä asioita ja suljemme samalla toisia pois. Siten maailmamme ja sitä koskeva tieto näyttäytyvät erilaisina eri diskurssien kautta. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 44.) Kriittinen diskurssintutkimus on yhtenäisen teorian tai tutkimusmetodien asemesta pikemminkin tutkimusnäkökulma, jossa kielenkäyttöä tarkastellaan

sosiaalisten prosessien kautta. Tällöin lyhyimmätkin tekstit ovat osallisina rakentamassa kuvaa maailmasta ja sen rakenteista. (Pietikäinen 2000: 196, 198.)

Diskurssin käsitteestä voidaan erottaa kaksi erilaista merkitystä. Kielitieteessä diskurssi määritellään sosiaalisena toimintana ja vuorovaikutuksena, joka realisoituu teksteissä. Toisen määritelmän mukaan diskurssi nähdään sosiaalisena konstruktiona, eräänlaisena tiedon muotona. Tämän foucault’laisen näkemyksen mukaan diskurssit rakentuvat kiteytyneiden, kulttuurin sisällä jaettujen puhe- ja ajatustapojen kautta, joiden avulla merkityksellistämme ja samalla myös muutamme puhunnan kohdetta. (Fairclough 1997: 31, Pietikäinen & Mäntynen 2009: 21.)

Fairclough (1997: 31) yhdistää omassa diskurssin käsitteessään kielitieteellisen ja foucault’laisen, yhteiskunnallisen näkökulman. Näen omassa tutkimuksessani diskurssin Faircloughin tapaan: vuorovaikutuksellisen sosiaalisena toimintana sekä yhteiskunnallisesti merkittävänä vallankäytön välineenä. Laajemman diskurssin käsitteen omaksuminen on mielekästä omassa tutkielmassani, sillä tarkastelun kohteenani on myös representaatio, joka niin ikään diskurssien tapaan rakentuu ideationaalisten ja intersubjektuivien funktioiden pohjalta. Luvussa 2.3 käsittelem tarkemmin sitä, kuinka diskurssit liittyvät myös vahvasti representaatioiden luomiseen.

2.3 Representaatio

Tiedotusvälineet ja niiden tuottamat tekstit luovat todellisuudesta omia muunnelmiaan, joiden syntymiseen vaikuttaa tekstin tuottajan yhteiskunnallisen aseman lisäksi muun muassa tekstin päämäärä. Tekstit eivät siis heijasta todellisuutta, vaan esittävät siitä omanlaisensa version. Eri-laiset todellisuuden kuvaukset johtuvat niistä valinnoista, joita tekstien tuottamisen eri vaiheissa tehdään. (Fairclough 1997: 136.) Tutkin analyysissäni representaation muodostumista tarkastelemalla kriitikoiden tekemiä leksikaalisia valintoja. Arvostelut eivät muodosta homogeenistä tekstijoukkoa, vaan jokaisesta arvostelusta muodostuu myös yksilöllinen, kriitikon omaa suhtautumista heijasteleva versio Päätalosta. Valikoivan representaation lisäksi tiedotusvälineet rakentavat sosiaalisia identiteettejä, joiden mukaan määrittelemme sosiaalisia suhteita esimerkiksi politiikkoihin tai mediaan itseensä (mts. 30).

Representaatiolla tarkoitetaan jonkin asian kuvaamista tai esittämistä. Kielen nähdään representoivan eli kirjaimellisesti ’uudelleen esittävän’ maailmaa. Tavot, joilla maailmaa kuvataan, hyödyntävät sekä aiempia esitystapoja että esittämisen resursseja, mutta luovat myös samalla uuden ja ainutlaatuisen representaation maailmasta. Representaatiot rakentuvatkin diskurssien tapaan aiempien esitystapojen päälle. Koska representaation tulkintaan liittyy myös

ajallinen konteksti, näin myös uudelleen julkaistu teksti tai kuva on aina uusi. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 46, 57.) Tutkimukseni kannalta ajallinen konteksti vaikuttaa luonnollisesti myös tutkimustuloksiini: yli 30 vuotta sitten julkaistun aineiston analyysi saa tulkintansa tästä päivästä. Vaikka aineistoni käsittelee vain vuosina 1982–1986 julkaistuja arvosteluita, niiden tulkintaan vaikuttavat myös laajemmat Kalle Pääataloon liittyvät diskurssit, jotka eivät olleet aineiston ilmestymisen aikaan vielä niin selvästi näkyvillä tai edes olemassa.

Representaatio on keskeinen käsite tutkittaessa diskursiivista valtaa, sillä sen avulla voidaan tarkastella, kenellä on valtaa kuvata, tehdä näkyväksi tai jättää mainitsematta ja missä kontekstissa (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 45). Tästä näkökulmasta tutkimusaineistoni sopii hyvin juuri representaatioiden tarkasteluun. Kirja-arvostelut on julkaistu suurissa sanomalehdissä, joten kirjoittajilla on ollut paljon diskursiivista valtaa. Tarkastelen representaatioiden syntymistä kriitikoiden tekemien leksikaalisten valintojen lisäksi myös ideationaalista meta-funktiota hyödyntäen. Analyysissäni kiinnitän huomiota myös siihen, minkälaisiin valintoihin kriitikot ovat arvosteluissaan päätyneet ja toisaalta, mitä he ovat arvosteluissaan jättäneet pois.

3 TEKSTILAJIT

3.1 Kirja-arvostelu tekstilajina

Kirja-arvostelut muodostavat kritiikin alalajin. Ne eroavat muista arvosteluista muun muassa siten, että arvosteltava teos on olemassa sanoina. Näin kriitikon ja kirjailijan työväline on yhteinen. Esimerkiksi musiikissa tai kuvataiteessa kriitikon on ikään kuin käännettävä kohdetekoksen toisenlaisen ilmaisun kieli verbaaliseksi. Musiikki- tai teatteriesityksen arvostelut kohdistuvat yleensä useampaan henkilöön, mutta kirja-arvosteluissa kritiikki suunnataan vain kirjailijaan. (Muikku-Werner 2009: 93–94.)

Tekstilajille ominainen teoksen kuvailu mahdollistaa kriitikolle persoonallisen tai jopa rajoja rikkovan tyylin. Kielenkäyttäjällä on intuitiivisesti käsitys tiettyyn tilanteeseen sopivasta tyylistä ja siitä, millaiset tyylit sopivat mihinkin tekstilajiin (Muikku-Werner 2009: 89). Tyyli on osa diskursiivisia käytänteitä, joihin kasvetaan tai sosiaalistutaan osana diskurssiyhteisöä ja niiden avulla kielenkäyttäjä valitsee kielenkäyttötilanteeseen sopivan ilmaisun (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 34–35). Tyyliä tarkastellaan kirjallisuus- ja kielitieteessä esimerkiksi tietyille tekstilajille tai tilanteelle ominaisina kielellisinä valintoina. Erilaiset tyylit syntyvät mahdollisuudesta tehdä erilaisia kielellisiä ratkaisuja (Voutilainen 2012: 77).

Muikku-Werner havaitsi tutkiessaan kirja-arvosteluita mahdollisen korrelaation arvosteltavan teoksen ja sitä koskevan kirja-arvostelun välillä. Esimerkiksi runoteoksen arvosteluissa arvostelun kieli on erikoisempaa ja arvosteltavan teoksen tyyliä mukailevaa, kun taas tietokirjan arvostelu on kuvallisesti selkeästi eleettömämpää tekstiä (Muikku-Werner 2009: 109). Oman aineistoni kohdalla onkin perusteltua odottaa, että Iijoki-sarjan tavanomaisesta elämäkerrasta poikkeava tekstilaji sekä Päätalolle ominainen kirjoitustyyli vaikuttavat myös teosten kirja-arvosteluissa käytettyyn kieleen. Tämän vuoksi on myös tärkeää määrittellä Iijoki-sarjan tekstilaji tarkemmin.

3.2 Iijoki-sarja omaelämäkerrallisena fiktiona

Iijoki-sarjan tekstilajia voi kutsua omaelämäkerralliseksi fiktioksi. Nimitys viittaa siihen, että omaelämäkerrallisten romaanien kirjailija ja romaanihenkilö mielletään usein samaksi henkilöksi ja teosten tapahtumat koetaan helposti tositapahtumiksi. Oman tulkintani mukaan tämä johtuu siitä, että romaanin minä-kertojan näkökulma antaa vaikutelman päiväkirjamaisesta ja siten totuudenmukaisesta tai ainakin totuuteen pyrkivästä kirjoittajasta, joka kertoo avoimesti omista tuntemuksistaan. Päätalon kohdalla tämä ilmiö korostuu, sillä hän kertoo varsin suoraan

myös synkistä ja traumaattisista kokemuksistaan. Pääatalo muun muassa kuvailee avoimesti mielenterveysongelmiaan ja itsemurhayritystään, jonka jälkeen hän joutui hetkeksi mielisairaalaan. (Pääatalo 1983.)

Kalle Pääatalo luki nuoruudessaan useita Ilmari Kiannon kirjoja ja imi niistä ilmeisiä vaikutteita myös omiin teoksiinsa. Kiannon laajassa kirjallisessa tuotannossa fyysinen kirjailija ja fiktiivinen omaelämäkerrallinen romaanihenkilö yhdistyvät toisistaan erottamattomiksi entiteeteiksi. Kianto näyttääkin luoneen tietoisesti fiktiivisen elämäkertansa, jonka päähenkilöstä muotoutuva mielikuva on sellainen kuin kirjailija haluaa itsestään antaa. (Nevala 1986: 195–196.) Pääatalon voidaankin nähdä kulkevan suomalaisessa kaunokirjallisuudessa Kiannon jalanjäljissä. Mammuttimaisessa Iijoki-sarjassaan Pääatalo kuvaa tapahtumia omaelämäkerralliseen tyyliin kapeassa minä-muodossa, jolloin lukijalle muodostuu kuva romaanihenkilöstä, joka kuvailee maailmaa objektiivisesti ja ikään kuin raportoiden ympärillään tapahtuvia asioita. Nevala kutsuu edellä mainittua kirjailijan ja romaanihenkilön yhdistymistä *monitasoiseksi fiktioksi* (Nevala 1986: 195). Yksi Iijoki-sarjan kantavista teemoista on tunnustuksellisuus, johon sekä lukijat että Pääatalo liittivät osaksi tinkimättömän rehellisyyden ihanteen (Ylönen 2013: 187). Pääatalo kuvasi itse kirjojaan dokumentaariseksi, lähteisiin ja muistiin perustuviksi teoksiksi, joissa tosin myös fiktiolla on osuutensa (Ylönen 2017: 13).

Pääatalon raadollinen rehellisyys ei kuitenkaan tuntunut aina ylettyvän elämän kaikkien osa-alueiden kuvaamiseen. Pääatalolla oli ensimmäisen avioliittonsa aikana avioliiton ulkopuolinen suhde nuoreen naiseen, joka synnytti Pääatalolle pojan. Pääatalo viittaa vain muutaman keran aviottomaan poikaansa koko Iijoki-sarjassa ja kuvaillessaan suhdettaan pojan äitiin Pääatalo suorastaan valehtelee ja kaunistelee tapahtumia oman henkilöhahmonsensa hyväksi. Lukijoille rehellisyytenä näyttäytyvä aviottomasta lapsesta kertominen onkin keino salata suhteeseen liittyvät, Pääatalon epämieluisassa valossa esittävät tosiasiat. (Ylönen 2017: 242–250.) Pääatalon lukijoille kirjojen tapahtumat näyttäytyvät kuitenkin usein dokumentaarisisina, vaikka muutamat Pääatalon Iijoki-sarjassa esiintyneistä henkilöistä ovatkin kritisoineet teoksissa kuvailtuja tapahtumia ja henkilöahmoja virheellisiksi tai jopa valheellisiksi (mts. 133).

4 TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄT

4.1 Aineiston rajaus

Aineisto koostuu Kalle Päätalon Iijoki-sarjan teoksien Tammerkosken sillalla (1982), Pohjalta ponnistaen (1983) ja Nuorikkoa näyttämässä (1984) kirja-arvosteluista. Kirja-arvostelut ovat ilmestyneet aikansa suurimmissa sanomalehdissä (Tilastokeskus 2018) ja ne ovat osittain samojen kriitikoiden kirjoittamia. Aineistoa on kerätty Päätalo-instituutin arkistosta sekä Jyväskylän yliopiston kirjaston vanhojen sanomalehtien mikrofilmeistä. Suurimpana apuna aineiston hankkimisessa oli Ylösen väitöskirjan Tervaisen toteemin lähdeluettelo. Arvostelut (n=14) on julkaistu vuosina 1982–1986.

Laadullisessa tutkimuksessa riittävä aineisto on sellainen, jonka avulla voi vastata tutkimuskysymykseen. Aineiston määrän tulee olla siinä mielessä riittävä, jotta siitä saatavat tutkimustulokset ovat tieteellisesti uskottavia. Toisaalta analyysin tapa määrittelee aineiston rajaimista: kun aineistoanalyysi ei tuota tutkimuskysymyksen valossa enää uutta tietoa, aineistoa on riittävästi. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 122–124.) Tutkielmani aineiston rajauksessa on pyritty riittävään laajuuteen, jotta siitä saatava tieto olisi yleistettävissä kansallisesti kattavaan kuvaukseen. Toisaalta tutkimusaineiston ulkopuolelle on jätetty paikallisesti ilmestyvät pienemmät maakuntalehdet, jotka olisivat kasvattaneet aineiston koon liian suureksi. Aineiston koko mahdollistaa arvosteluiden yksityiskohtaisen analyysin. Aineiston laajuuteen on vaikuttanut myös aineiston hankala saatavuus. Esimerkiksi Helsingin Sanomat ei ole julkaissut kirja-arvostelua jokaisesta aineiston teoksesta, ja useimpia arvosteluista ei ole saatavilla digitaalisessa muodossa. Aineiston ulkopuolelle on jätetty myös sellaisia kirja-arvosteluja, joissa oli varsinaisen arvostelun lisäksi haastateltu kirjailijaa. Tällaiset arvostelut on jätetty pois, koska niiden voi argumentoida edustavan eri tekstilajia tai ainakin jonkinlaista genrehybridiä.

Aineistoni ajallinen rajaus perustuu Päätalon uran vaiheisiin. Aineiston teokset on valittu Iijoki-sarjan keskivaiheilta, jolloin arvosteluiden voi olettaa olevan mahdollisimman neutraaleja. Kriitikoiden suhtautuminen Päätaloon muuttui Iijoki-sarjan myöhempien osien ilmestyessä. Ylösen mukaan tämä johtui erityisesti Vesa Karosen siirtymisestä Helsingin Sanomien kriitikoksi vuonna 1985. Hänen myönteisillä arvosteluillaan oli vaikutusta myös muiden kriitikoiden mielipiteisiin. Lisäksi Mikko Niskasen Iijoki-filmatisoinnit lisäsivät Päätalon arvostusta. Oulun yliopiston vuonna 1994 Päätalolle myöntämä kunniatohtorin arvonimi oli merkki myös yhteiskunnallisesta arvostamisesta. (Ylönen 2013: 329–330.) Iijoki-sarjan arvostelu oli monelle kriitikolle epämieluisaa, sillä teokset olivat pitkiä ja perusteellisen arvostelun

kirjoittaminen vaati myös sarjan aiempien osien tuntemusta. Tästä syystä Iijoki-sarjan laajemat teemat ja rakenteet jäivät usein kriitikoilta huomioimatta. (Mts. 329.)

Tutkielmassa keskitytään vain varsinaisen leipätekstin analyysiin. Arvosteluiden kuvien ja kuvatekstien multimodaalisuus on rajattu analyysin ulkopuolelle, sillä multimodaalisten aineisten analysoiminen ei ole tutkielman pituusrajoitteiden vuoksi mahdollista. Joitain tärkeitä diskurssipiirteitä voi jäädä näin huomioimatta, koska myös kuvilla ja kuvateksteillä on oma roolinsa diskurssien ja representaation rakentumisessa (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 44).

Aineiston analyysissa tulee ottaa huomioon myös se, että Päätalosta myönteisimmin kirjoittaneet kriitikot ovat olleet myös kaikista tuotteliaimpia kirjoittajia. Ylösen (2013: 51) mukaan todella kriittisesti Iijoki-sarjaan suhtautuneet kriitikot ovat pidättäytyneet kokonaan arvosteluista tai tuottaneet vain vähän tekstiä. Tällainen vaikeneminen vääristää mielikuvaa kriitikoiden yleisestä suhtautumisesta, eikä tämänkään tutkielman tutkimustuloksista voida vetää johtopäätöksiä kirjojen saamasta todellisesta vastaanotosta. Tästä syystä aineistoni voidaan ajatella olevan jo osittain rajattu myönteisimpiin arvosteluihin kriitikoiden toimesta. Tämä ei kuitenkaan vaikuta omaan tutkimukseeni, sillä tutkimuskysymykseni eivät liity kriitikoiden yleisen suhtautumisen määrittelyyn. On kuitenkin hyvä kiinnittää huomiota siihen, että tällaisen suljetun aineiston analyysin tuloksia ei voida soveltaa yleisemmällä tasolla ilman lisätutkimusta.

4.2 Tutkimusmenetelmänä metafunctiot

Systemis-funktionaalisen kieliteorian kielikäsitys on monifunktionaalinen. Monifunktionaalisuudella tarkoitetaan sitä, että kielellä on samanaikaisesti useampia tehtäviä. Kieli toimii viestinnän välineenä, mahdollistaa maailman kuvauksen ja lisäksi sen avulla ollaan vuorovaikutuksessa ja luodaan sosiaalisia suhteita sekä identiteettejä. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 55.) Näitä tehtäviä kielessä suorittavat Hallidayn (1978: 47) mukaan metafunctiot, jotka ovat rakentuneet kielisysteemin sisään. Halliday erottaa kielestä kolme erilaista metafunctiota; ideationaalisen (*ideational*), interpersoonaisen (*interpersonal*) ja tekstuaalisen (*textual*) metafunctio. Ideationaalinen metafunctio liittyy ajatukseen kielestä maailman kuvaajana, interpersoonainen metafunctio puolestaan liittyy kielen vuorovaikutukselliseen tehtävään, kun taas tekstuaalinen metafunctio tarkastelee kieltä viestinnän välineenä (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 13).

Analyysini keskiössä on ideationaalinen metafunctio, josta käytetään myös nimitystä representatiivinen metafunctio. Ideationaalisen metafunctio avulla kuvailaan, määritellään ja luokitellaan maailmaa sekä samalla hahmotetaan ympäröivää todellisuutta (Pietikäinen &

Mäntynen 2009: 55). Halliday näkee ideationaalisella metafunktiolla olevan kaksi erilaista alafunktiota; kokemuksellisen (*experimental*) ja loogisen (*logical*) metafunktion. Kokemuksellinen metafunktio liittyy siihen, millä tavoin konstruoimme kielen avulla ympäröivän maailman tapahtumia oman kokemuksemme kautta, kun taas loogisen metafunktion avulla tarkastellaan, millä tavalla käytämme kieltä rakentaessamme kokemusmaailmastamme laajempia, loogisia kokonaisuuksia. (Halliday 1973: 99, 105–106; Shore 2012a: 147.) Omassa tutkielmassani keskityn kokemukselliseen metafunktioon, sillä sen avulla voin tutkia, millaisen todellisuuden kriitikot luovat teksteissään ja millaisina teksteissä esiintyvät asiat ja oliot esitetään ja millä tavalla niitä luokitellaan. Kokemuksellista metafunktiota tarkastelen sisältösanojen sekä niiden välisten suhteiden ja syntaktisten lausetyyppien avulla.

Metafunktiot ovat olemassa kielessä samanaikaisesti ja rinnakkain, jolloin ne kaikki rakentavat merkitystä yhdessä (Halliday 1973: 99). Ideationaalisena metafunktion rooli korostuu tutkimuksessani, mutta hyödynnän kaikkia metafunktioita tarkastellessani sekä representaation että diskurssien muodostumista. Yksittäisellä kielellisellä keinolla voi olla monia funktioita, ja ne voivat ilmentyä monin eri tavoin. Heikkinen (1999: 29) onkin todennut tutkiessaan kielen ideologista merkitystä, että kattavan ideologisen kuvauksen saavuttamiseksi on kiinnitettävä huomiota ideationaalisesta merkityksestä lisäksi myös kielenkäytön tekstuaaliseen ja intersubjektiveen ulottuvuuteen. Hallidayn mukaan tekstuaalinen metafunktio eroaa muista metafunktiosta siinä, että sen kohteena on itse teksti eikä tekstinulkoinen maailma. Tekstuaalinen metafunktio liittyy siis siihen, kuinka tekstintuottaja rakentaa tekstinsä koherentiksi kokonaisuudeksi. (Halliday 1978: 112–113.) Kirjoittajan oma rooli niin lukijana kuin kriitikonakin korostuu aineistoni tekstilajissa. Analyysissäni hyödynnän tekstuaalisen tason tarkastelua etenkin määritellessäni sitä, ovatko arvostelut kokonaisuudessaan myönteisiä vai kielteisiä. Tämän lisäksi tarkastelen Päätaloon liitettäviä semanttisia rooleja intersubjektiveen metafunktion avulla.

5 KALLE PÄÄTALON REPRESENTAATIO

5.1 Kirjailija-Päätalo ja romaanihenkilö-Kalle

Aineistoni 14 arvostelusta neljä ovat selvästi negatiivisia. Arvostelijoiden suhtautuminen Päätaloon käy ilmi nimeämisiä tarkastelemalla. Olen analysoinut nimeämistä sisältösanojen avulla. Nimeämisten analyysin yhteydessä olen tarkastellut myös sitä, onko Päätalon kirjailija- ja romaanihenkilöroolit erotettu toisistaan. Olen lyhentänyt aineistoesimerkeissäni kirjojen nimet seuraavasti: Tammerkosen sillalla (TkS), Pohjalta ponnistaen (PP) ja Nuorikkoa näyttämässä (NN).

Negatiivisissa arvosteluissa Päätalon kirjailija- ja romaanihenkilöä ei eroteta ollenkaan, kun taas kaikissa positiivisissa arvosteluissa hahmot erotetaan toisistaan selkeästi. Negatiivisissa arvosteluissa Päätaloon viitataan etunimellä, sukunimellä tai molemmilla eikä nimeämisistä ole löydettävissä logiikkaa. Näin kritiikki kohdistuu arvioitavan teoksen lisäksi myös Päätaloon ihmisenä. Kun kirjailija ja omaelämäkerrallinen päähenkilö yhdistyvät kriitikon tekstissä yhdeksi ihmiseksi, kritiikin kohteena olevaa kirjailija-entiteettiä ei ole edes olemassa. Samalla hahmojen erottamattomuus on jo itsessään kritiikkiä: kirjailijuuden olemassaolon kieltämistä.

Kritiikin henkilöityminen käy selvimmän ilmi Juhani Niemen Helsingin Sanomille kirjoittamasta arvostelusta. Niemen kritiikkiä korostaa valinta olla käyttämättä Päätalon etunimeä kertaakaan arvostelussa. *Päätalo* on kirjailija, mutta samalla myös teostensa päähenkilö. Pelkän sukunimen käyttäminen etäännyttää arvostelijan kohteestaan ja korostaa samalla harkitun viileää suhtautumista kirjailijaan.

Sukunimen ohella Niemi käyttää Päätalosta nimityksiä *rehellinen muistiinmerkitsijä*, *konstalematon kansanmies*, *naapurin poika* ja *epäyhteiskunnallinen kirjailija*. *Konstalematon kansanmies* ja *naapurin poika* -ilmaukset kuvaavat arvostelijan suhtautumista Päätaloon. Päätalo on tuttavallisen tavallinen, kaikille tuttu naapurin poika, joka kertoo tarinoitaan koruttomasti ja ilman pyrkimystä mihinkään tavallisuudesta poikkeavaan. Ilmaus *rehellinen muistiinmerkitsijä* viittaa kirjailijuuden sijaan Päätaloon sihteerinä, joka havainnoi ympärillään tapahtuvia asioita ja kirjoittaa ne sellaisinaan muistiinpanoiksi. Lausekkeen edussanan adjektiivimäärite *rehellinen* ei tunnu viittaavan niinkään muistiinmerkitsijän rehellisyyteen hyveenä vaan kirjalliseen kyvyttömyyteen. *Rehellinen muistiinmerkitsijä* tallentaa tapahtumat sellaisinaan, ilman kritiikkiä tai taiteellista panosta. *Epäyhteiskunnallinen kirjailija* -ilmauksessa lausekkeen edussanan *epä*-kieltoprefiksi viittaa siihen, että on olemassa yhteiskunnallisesti vaikuttavia kirjailijoita ja Päätalokin voisi olla sellainen, muttei ole.

Eräs Pääatalon Iijoki-sarjan kantavista teemoista on työ. Työnteko on Pääatalolle pyhää ja myös eräänlainen ihmisyyden mittari – kova työmies on ihanne. Teoksessaan Pohjalta ponnistaen Pääatalo asettaa itselleen tavoitteeksi päästä kansanedustajan päiväpalkalle halkometsässä (Pääatalo 1983). Esimerkissä (1) viitataan tuohon 200 markan palkkatavoitteeseen rinnastamalla myös kirjailija-Pääatalo urakkamieheksi. Nimitys *ammattikirjailija* viittaa Pääatalon kirjoittavan kirjoja jonkin muun kuin taiteellisen palon innoittamana. Kielitoimiston sanakirja määrittää sanan *ammatti* tarkoittavan ’jonkun pääasiallista työalaa’ (KS s.v. *ammatti*). Tämän lisäksi Pääataloa kutsutaan myös *yrittäjäksi*, ’henkilöksi, joka harjoittaa elinkeinotoimintaa vastuunalaisena yhtiömiehenä’ (KS s.v. *yrittäjä*). Vastuullisen yhtiömiehen toimenkuvaan kuuluu voittojen maksimoiminen, joten Pääatalo on esimerkissä (1) rahan vuoksi kirjoittava ammattilainen, jonka urakoinnin hedelmät tulevat hänelle itselleen. Pääatalo ei ole *palkkarenki*.

1) – – myös kirjailija Kalle Pääatalo on päässyt tavoitteeseensa, ministerinpalkoille. Se on työmiehen suoritus se! Mutta **ammattikirjailijathan** ovatkin **yrittäjiä**, eivät palkkarenkejä. (Kalleinen / TkS, KA)

Esimerkissä (2) työnteon kuvaillaan olevan Pääatalolle myös tapa *osoittaa olevansa muita parempi*. Lisäksi fyysinen työ ja kirjailijan työ rinnastetaan samanlaiseksi urakoinniksi. Koska urakkatyön palkka maksetaan tehdyn työmäärän mukaan, arvostelijan mielestä Pääatalo tehtailee kirjojaan osoittaakseen paremmuutensa ja saadakseen mahdollisimman paljon rahaa. Esimerkin viimeinen lause viittaa siihen, että Pääatalon paremmuus koskee määrää, eikä laatua.

2) – – työnteko, olkoon se sitten metsä-, rakennus- tai kirjoitustyötä, on se ala, jolla **hän on päättänyt osoittaa olevansa muita parempi**. Samalla sitkeydellä jolla hän nuoruudessaan parkkasi pöllejä, hän nyt kirjoittaa. Ainakin määrässä hän päihittää toiset työntekijät molemmilla aloilla. (Kiminki / PP, KoS)

Esimerkissä (3) Pääatalo rinnastetaan kahteen suomalaiseen kansankuvaajaan, Heikki Meriläiseen ja Pietari Päivärintaan. Molemmat kirjailijat tunnetaan rahvaan ja kouluttamattoman kansan puolestapuhujina. Esimerkki (3) on erittäin negatiivisesta arvostelusta, jolloin ilmaus *heidän taidekäsityksensä* saa vähättelevän tulkintansa kotekstista. Genetiivimuotoinen pronomini *heidän* viittaa siihen, että on olemassa myös *meidän* eli tässä tapauksessa kriitikoiden, oikeampi ja parempi taidekäsitys (vrt. he jakavat saman taidekäsityksen / heillä kaikilla on samanlainen taidekäsitys). Esimerkissä (4) sama arvostelija kuvaa kirjailijakolmikron kirjallista tasoa vähemmän mairittelevasti. Kirjailijoiden kansanomaisuus rajoittaa heitä näkemästä muita kuin *stereotyyppisiä ja helppoja ratkaisuja*. Yhdessä esimerkit (3) ja (4) luovat kuvan viihdekirjailija-Pääatalosta, jolla ei ole käsitystä niin sanotusta oikeasta taiteesta.

3) Pääatalo muistuttaa heistä (kansankuvauksen kirjailijoista) eniten ehkä Heikki Meriläistä, Kainuun kuvaajaa, tai Pietari Päivärintaa. **Heidän taidekäsitteensä** ja lähtökohtansa muistuttavat suuresti toisiaan. (Kalleinen / TkS, KA)

4) – – he kukin helposti tarttuvat tiettyihin **vihteellis-stereotyyppisiin malleihin, helppoihin ratkaisuihin**. (Kalleinen / Tammerkoski, KA)

Myönteisissä arvosteluissa kirjailija ja romaanihenkilö on erotettu toisistaan ja niissä noudatetaan Ylösen (2013) nimeämismallia. Tuttu ja helposti samaistuttavissa oleva romaanihenkilö on useimmiten *Kalle* tai *Kalle Pääatalo*. Kirjailijaa nimitetään yleisemmin pelkällä sukunimelle, mutta myös koko nimellä tilanteissa, joissa on selvää, että nimityksellä tarkoitetaan kirjailijaa. Arvostelut, joissa kirjailijaan viitataan koko nimellä, ovat sävyiltään muita affektivisempia: *Kalle Pääatalo* esitetään kirjailijuudestaan huolimatta myös helposti lähestyttävänä koko kansan Kallena. Myönteisissä arvosteluissa Pääataloa nimitetään muun muassa *pienen ihmisen tulkiksi* (Pere) ja *pohjoisen pojaksi* (Marttinen). Kirjailija-entiteettiin liitettyinä edellä mainitut nimitykset kuvaavat Pääataloa yhtäaikaaisesti sekä kirjailijana että romaanihenkilönä. *pohjoisen poika* on osa kuvaamansa kansaa ja kirjailija-Pääatalo osaa yhdistää omat kokemukseensa osaksi laajempaa yhteiskunnallista kontekstia toimimalla *pienen ihmisen tulkina*.

Esimerkin (5) *professori Pääatalo* -nimitys viittaa Oulun yliopiston vuonna 1978 myöntämään professorin arvonimeen. Huomion arvoista nimityksessä on erityisesti se, miksi Pääataloa ei nimitetä (vrt. kirjailija). *professori* -nimitystä käyttämällä arvostelija viittaa tekstin ulkoiseen maailmaan, jossa kirjailijan työlle on annettu tunnustusta myös akateemisella tasolla. Nimityksen voi tulkita kritiikiksi niille Pääatalon arvostelijoille, joiden mielestä kirjailijan teoksilla ei ollut kirjallisuustieteellisesti mitään annettavaa.

5) Tammerkosken sillalla-teoksessaan **professori Pääatalo** – –. (Kujala / TkS, KP)

Esimerkissä (6) Pääataloa nimitetään *sillanrakentajaksi* oppineen ja kansankulttuurin välillä. Pääatalo nähdään yhteiskunnallisesti merkittävä kirjallisuusperinteen jatkajana ja hänet rinnastetaan suoraan ehkäpä kaikkien aikojen suurimpaan tamperelaiskirjailijaan, Väinö Linnaan. Viimeisessä virkkeessä arvostelija arvelee kirjailijakaksikon suosion jatkuvan vielä hamaan tulevaan.

6) Suomen kirjallisuudessa on Kivistä lähtien vaikuttanut vahva virtaus, joka edistää kansan ja sen kokemusten itseymmärrystä, tavallaan pitää peiliä kansan kasvojen edessä ja auttaa sitä syvemmin ymmärtämään itseään – –. Sotien jälkeen **sellaisina sillanrakentajina (oppineen ja kansankulttuurin välillä) ovat toimineet ehkä ennen muuta Väinö Linna ja Kalle Pääatalo**. Näitä Tampereen tekijöitä luullakseni luetaan niin kauan kuin suomea puhutaan. (Wilenius / TkS, AL)

5.2 Päämäärätön Kalle ja tietoisesti toimiva kirjailija-Päätalo

Semanttisia rooleja tutkiessani kiinnitän erityistä huomiota interpersoonaiseen metafunktoon, jonka avulla luodaan identiteettejä ja sosiaalisia suhteita (Fairclough 1997: 29). Päätalon semanttisia rooleja lähestyn analysoimalla lausetyyppejä ja arvostelijan modaalisia valintoja. Negatiivisissa arvosteluissa ei tehdä eroa kirjailijan ja romaanihenkilön välille, jolloin myös teosten tapahtumia tai taiteellista antia koskeva kritiikki henkilöityy yhteen ja samaan Kalle Päätaloon. Tällöin myös kerronnan kuvaukseen liittyvä kritiikki kohdistuu suoraan Päätaloon henkilönä ja rakentaa osana hänestä syntyvää representaatiota. Esimerkissä (7) kritisoidaan jopa koomisesti omaelämäkerrallisen kirjasarjan aiheen pysymistä sen päähenkilössä, Kalle Päätalossa.

7) Tyyli on entinen, kerronta hitaasti etenevää ja **aihe sama kuin tusinassa aiemmassa Iijoki-sarjan romaanissa, eli Kalle Päätalo**. (Kiminki / PP, KoS)

Kerrontaa ja teosten tapahtumia kuvaillaan muutamissa arvosteluissa frekventatiivijohtimilla, jotka kuvaavat semanttisesti toiminnan jatkumista tai toistumista (VISK § 303). Frekventatiivinen *-ele*-johdos voi kertoa myös kirjoittajan asenteesta ilmaisemaansa asiantilaa kohtaan. Kielteisissä yhteyksissä sen käyttö voi viestiä muun muassa keskittymättömyydestä, epäintensiivisyydestä tai tahattomuudesta. Ilmauksesta tulee tällöin tulkinnaltaan vähättelevä tai ironinen. (VISK § 354.) Esimerkissä (8) *-ele*-johdoksen tulkinta on vähättelevä. Ilmauksessa *kiertelee työmaita* romaanihenkilö vaikuttaa semanttiselta rooliltaan agentilta, jonka toiminta on päämäärätöntä (vrt. kiertää työmaita).

8) Päätalo pidättelee jälleen kerrontaansa, -- kiertelee työmaita, -- muuntelee jo aiemmasta tuttuja epikan latuja. (Niemi / TkS, HS)

Esimerkissä (9) frekventatiivijohdoksen vähättelevyyttä korostaa alun *tällä kertaa* -ilmaus, joka korostaa sitä, ettei kyseessä ole ensimmäinen kerta, kun Päätalo *aloittelee* jotain. Semanttisesti Päätalo on taas päämäärätön agentti, joka on jo epäonnistunut useammin yrityksissään.

9) Tällä kertaa Päätalo aloittelee siviili- ja avioliittoelämänsä Tampereen lähistöllä --. (Kiminki / PP, KoS)

Esimerkissä (10) frekventatiivijohdoksella kuvataan romaanihenkilö-Päätaloa, jolloin verbillä *aloitella* viitataan teoksen tapahtumien jatkuvuuteen ja keston. Frekventatiivijohdotset voivat siis kuvata myös tilanteen toistuvuutta lauseen aspektin kannalta (VISK § 351, 1498).

Tässä tapauksessa frekventatiivijohdos ei vaikuta agentin semanttiseen rooliin, vaan se kuvaa toiminnan kestoa neutraalisti. Agentin nimittäminen *nuoreksi Kalle Päätaloksi* suhteuttaa toiminnan ajankohdan osaksi kirjan tapahtumia ja sijoittaa Päätalon oman aikuiselämänsä alkuvaiheille. Frekventatiivijohdosta on käytetty myös kirjailija-Päätalon kuvaamiseen (11). Tässäkään tapauksessa tulkinnasta ei muodostu negatiivista, vaan *-ele*-johdos vaikuttaa neutraalilta toiminnan jatkuvuuden ja toistuvuuden kuvaukselta.

10) – – nuori Kalle Päätalo vihdoinkin saa aloitella elämänikäistä haaveammattiaan, kirvesmiehen uraa – –. (Pere / PP, SLS)

11) Tammerkosken sillalla-teoksessaan professori Päätalo tilittelee – –. (Kujala / TkS, KP)

Kerronnan verkkaisuus ei näyttäydy kuitenkaan kaikille arvostelijoille negatiivisena asiana. Joidenkin arvostelijoiden mielestä hitaus on vaikuttava tehokeino ja tapa rakentaa suurempia kokonaisuuksia. Esimerkissä (12) verbien *keskittää* ja *luoda* A-infinitiivimuodot korostavat Päätalon tietoisia toimia *intensiivisen ilmapiiirin* luomiseksi. Esimerkissä (13) myös romaanihenkilö-Kalle saa tietoisien ja samalla erittäin määrätietoisien agenttien tulkinnan. Nesessiivirakenteen *on rakennettava* genetiivisubjekti korostaa romaanihenkilön tuntemaa pakkoa ja tietoista toimintaa tulevaisuuden rakentamiseksi. Romaanihenkilön päämäärätietoisuutta puolestaan korostaa futuuri *on tuleva*. Vaikka tulevaisuutta on mahdoton ennustaa, romaanihenkilö on päättänyt tulla tamperelaiseksi.

12) Matka menneeseen osoittaa Päätalon kyvyn keskittää ja **luoda hitauden avulla intensiivinen ilmapiiiri**. (Karonen / NN, HS)

13) Sota on loppunut. Satojen tuhansien suomalaisten miesten on asennoiduttava elämään aivan uudella tavalla, niin myös Kalle Päätalon. Hänen **on rakennettava** tulevaisuutensa aivan uusista puista. Hänestä **on tuleva** tamperelainen. (Kujala / TkS, KP)

6 AINEISTOSSA ESIINTYVÄT DISKURSSIT

6.1 Kirjailijuuden ja suosion syiden kyseenalaistaminen

Pääatalon kirjailijuuden ja suosion syiden kyseenalaistamisen -diskurssiin liittyy usein kritiikkiä hänen teostensa pituutta, pikkutarkkaa kuvausta ja kerronnan hitautta kohtaan. Kriittisesti Pääataloon suhtautuvat arvostelijat eivät tunnu löytävän kirjallisuustieteellistä selitystä Iijoki-sarjan teosten suosiolle. Muutama arvostelija päätyykin lähes pakonomaisesti esittämään omia teorioitaan suosion syille. Näissä arvosteluissa myös arvellaan, ettei suosio voi pysyä samanlaisena enää kauan.

Jokaisessa negatiivisessa arvostelussa (n=4) kritisoidaan teosten pituutta. Usein kritiikkiin liittyy myös liiallisen pikkutarkkuuden ja tapahtumien hitauden suoranaista päivittelyä. Tällaisia arvosteluita yhdistää usein myös henkilökohtaisuuksiin menevä kritiikki. Esimerkissä (14) sekä Iijoki-sarjan että Pääatalon elämän pituus ovat *hirvittävän pitkiä*. Lauseen alun adverbiaalilauseke *sivuttain mitattuna* toimii kopulalauseen *hänen elämänsä on hirvittävän pitkä* määritteenä. Adverbiaalilausekkeen syntaktinen valinnaisuus vaikuttaa myös koko lauseen tulkintaan: *sivuttain mitattuna* on lisätty ikään kuin väkisin osaksi lausetta lieventämään kopulalauseen väitettä Pääatalon liiallisen pitkästä elämästä.

14) Sivuttain mitattuna **hänen elämänsä on hirvittävän pitkä**. (Kalleinen / TkS, KA)

Esimerkissä (15) kerrontaa kuvaillaan hyvin yksityiskohtaiseksi. Kertojalla on taito tallettaa yksityiskohtia *loputtomasti*, minkä vuoksi lause on aspektiltaan rajaamaton. Aspektiltaan rajaamaton lause esittää tilanteen käynnissä olevana, keskeneräisenä tai tuloksettomana (VISK § 1498). Esimerkissä (15) Pääatalo *tallettaa loputtomasti* yksityiskohtia saavuttamatta maaliaan. Koska kirjoitusprosessi on tietylle ajanjaksolle luonteenomainen tilanne, esimerkin voi tulkita myös habituaalisena, muutokseen johtamattomana tilanteena. Tällöin *tallettamisella* ei ole enää dynaamisen tapahtuman piirteitä, vaan se on statiivisen tilan kuvaus (VISK § 1501). Arvostelijan mukaan Pääatalo kompastuu yksityiskohtien määrässään siihen, ettei mistään muodostu yleisnäkemystä. Arvostelijan käyttämä ilmaisu *turha odottaa* viittaa siihen, ettei arvostelija usko Pääatalon pystyvän tulevaisuudessakaan muuhun kuin yksityiskohtien kirjaamiseen.

15) Kertojalla on hallussaan erehtymätön muisti ja taito tallettaa loputtomasti detaljeja, **mutta yleisnäkemystä on siltä pohjalta turha odottaa**. (Niemi / TkS, HS)

Esimerkissä (16) arvostelija kuvailee Iijoki-sarjan edellistä osaa *tuskastuttavan junnaavaksi* ja kertoo uuden kirjan olevan *suorastaan jännittävä ja vauhdikas* siihen verrattuna. Uusin kirja ei siis sinänsä ole jännittävä ja vauhdikas vaan pikemminkin edes hieman vauhdikkaampi kuin edellinen osa. Tätä tulkintaa arvostelija korostaa *suorastaan*-sanalla, jota voidaan käyttää synonyyminä sanoille *kerrassaan, aivan, ihan, vallan* (KS s.v. *suorastaan*). *suorastaan* toimii adjektiivilausekkeen semanttisesti hieman ivallisenä astemääritteenä (vrt. todella jännittävä ja vauhdikas.)

16) **Edelliseen tuskastuttavan junnaavaan osaan** verrattuna Nuorikkoa näyttämässä tuntuu **suorastaan** jännittävältä ja vauhdikkaalta. (Tuomela / NN, *Ilkka*)

Esimerkissä (17) teosten pituuden kritiikkiin liitetään Pääatalon koko Iijoki-sarjan taiteellisen arvon kyseenalaistaminen. Arvostelijan mielestä Pääatalon elämän ja kirjailijan elämästä kertovan Iijoki-sarjan tapahtumat voidaan tiivistää muutamaan kymmeneen sivuun. Arvostelija antaa ymmärtää, ettei teoksilla ole muuta kirjallista arvoa kuin toimia yhden henkilön elämäntapahtumien referaattina.

17) Nopeampaa sykettä odottaville Pääatalon ystäville sopisi suositella hänen osuuttaan teoksessa *Miten kirjani ovat syntyneet 2*. **Siinä kirjailija kertoo tarinansa parilla–kolmellakymmenellä sivulla**, kun hän Iijoki-sarjassaan on käyttänyt kahteenkymmeneenviiteen ensimmäiseen ikävuoteensa yli seitsemäntuhatta sivua. (Niemi / TkS, *HS*)

Esimerkeissä (18) ja (19) sama arvostelija esittää omat teoriansa Pääatalon kirjojen suosion syille. Molempia esimerkkejä yhdistää Pääatalon kirjailijuuden täydellinen kieltäminen. Pääatalon suosion syynä ei voi arvostelijan mielestä olla muita kuin ulkokirjallisia syitä. Esimerkissä (18) suosio johtuu painosmääristä ja esimerkissä (19) arvostelija arvelee Pääatalon viimeisimpien teosten suosion johtuvan tapahtumien sijoittumisesta sota-aikaan.

18) Taas kerran kritiikki joutuu kysymään, mistä tämä suosio johtuu. **Vaikuttaako siihen suurten painosten laki** – -. Kysyntä kumuloituu vähän samaan tapaan kuin äänestäjät rientävät vetämään viivansa niille, joiden gallupit kertovat menestyvän. (Niemi / TkS, *HS*)

19) Pääatalon lisämenekki saattaa johtua ihan yksinkertaisesti siitäkin, että viimeisissä osissa on kuljettu sodan maaperällä. **Tunnetusti sodankuvaukset ovat suomalaisen kirjallisuuden historiassa houkuttelevien eniten marginaalilukijoita**. Kuinka siis Pääatalon käy, kun hän siirtyy lopullisesti rauhan aikaan? Jakavatko lukijat seurata mukana? (Niemi / TkS, *HS*)

6.2 Kahteen leiriin jakautuneet kriitikot

Arvosteluista yhtäkään ei voi tulkita neutraaliksi. Tähän vaikuttaa tietenkin tekstilajin arvosteliva funktio, mutta kriitikot ovat myös selkeästi jakautuneet kahteen eri leiriin: Pääatalon

teilaajiin ja ihailijoihin. Negatiivisesti Päätaloon suhtautuvat arvostelijat kritisoivat kovin sanoin sekä kirjailijaa että teosten sisältöä, kun taas ihailijat esittävät hyvin vähän minkäänlaista kritiikkiä. Selkeänä diskurssina aineistosta nouseekin esille *kahteen leiriin jakautuneet kriitikot*.

Arvosteluiden otsikot paljastavat nopeasti kriitikon suhtautumisen. Positiivisissa arvosteluissa otsikot voidaan luokitella kahteen eri ryhmään. Ensimmäisessä ryhmässä otsikot ovat abstrakteja kuvauksia kirjailijasta tai teoksen tapahtumista: *Päätalon uusin kriisin ja romahduksen kuvaus* (Heikkinen), *Rikkirevitty ihminen* (Pere), *Päätalon hitauden ylistys* (Karonen), *Päätalon salaisuus* (Wilenius). Toisessa ryhmässä otsikot viittaavat suoraan romaanihenkilön synnyinpaikkaan ja mukailevat Päätalon omia sanontoja: *Mutta juuret pysyvät silti Iijoen törmässä* (Marttinen), *Mikä nyt eteen selkosen poika?* (Kujala), *Tiilikirkolta Iijoelle* (Kulmala). Näissä otsikoissa viitataan suoraan teosten tapahtumiin ja kirjailijan oman sanaston käyttämisen osoittaa arvostelijan positiivista suhtautumista ja perehtymistä teoksiin.

Niin ikään negatiiviset arvostelut jakautuvat kahteen eri ryhmään. Kahdessa arvostelussa otsikot tiivistävät teoksen tapahtumat Päätalon oman murrealueen sanoin: *Kalle perustaa kattelakunnan* (Kalleinen), *Lomareissu tekoselkosille* (Tuomela). Toisessa ryhmässä kriitikot suhtautuvat arvosteltavaan teokseen ylimalkaisen toteavasti: *Päätalon tusina täyteen* (Niemi), *Tuttuakin tutumpaa* (Kiminki). Murre sanojen käyttäminen otsikoissa heijastelee arvosteluista välittyvää asennetta *rahvaan piiristä nousutta itseoppinutta kirjailijaa* (Kiminki) kohtaan. Kirjailijuudesta huolimatta Päätalo on aina ikään kuin alempiarvoinen maalainen, joka kuvaa arkisia asioita murteellisesti. Toteavista otsikoista välittyy myös selvästi arvostelijoiden asenne. Päätalon kirja on *tuttuakin tutumpaa*. Tässä liitepartikkeli *-kin* toimii astemäärirteenä, jota arvostelija käyttää viitatessaan sellaiseen tuttuuden asteeseen, ettei suomen kielessä edes ole ilmiötä vastaavaa sanaa. Toisessa toteamuksessa todetaan Päätalon tusinan täytyneen: otsikossa ei ole ilmisubjektia eikä edes predikaattia. Päätalo vaikuttaa olevan luonnonvoima, jonka tekemisiin ei voi vaikuttaa.

Positiivisten arvosteluiden abstraktimman tason otsikot viittaavat siihen, että arvostelija on löytänyt teoksesta suurempia teemoja ja yhteiskunnallista merkitystä (esimerkit 20 ja 21) tai että arvostelija sitoo Päätalon osaksi suomalaista kirjallisuusperinnettä (22). Pohjalta ponnistaen -teoksen arvosteluissa nostetaan esiin Päätalon pikkutarkan kuvauksen tehokkuutta mielen terveyden horjumisen kuvaamisessa. Esimerkissä (20) arvostelija löytää teoksesta yhteiskunnallisen *sodanvastaisuuden teeman*. Arvostelija kuvailee Päätalon kerrontaa *vähin keinoin toteutetuksi todistukseksi* sodan vaikutuksesta psyykelle. Kerronnan hitauden ja tarkkuuden nähdään toimivan tehokeinoina, jotka korostavat tarinan suurempaa teemaa.

20) Samalla koko tarina ja eritoten Hatanpään sairaalaoalojen kuvaus on **voimakasta, puhuttelevaa sodanvastaisuutta**, vähin keinoin toteutettua todistusta siitä mielettömästä tuhosta mitä sota tekee ihmisen psyykelle. (Pere / PP, SLS)

Esimerkissä (21) kerronta on *kliinisen* tarkkaa. Tarkasta kuvauksesta syntyy selkeä kokonaisuus, *neuroosin kehittyminen romahduksen asteelle*. *Kehittyä* tarkoittaa 'jonkin asian vähittäistä tulemista tai muuttumista joksikin tai johonkin suuntaan' (KS s.v. *kehittyä*). Arvostelijan mielestä Päätalo onnistuu kuvaamaan ihmisen henkistä prosessia, kokonaisuuden muutosta, *oivasti*. Tarkkuudessaan kuvaus sopii arvostelijan mielestä myös terveydenhuollon ammattilaisille: Päätalon tarina on arvokas myös yleisenä mielenterveyden horjumisen kuvauksena.

21) **Päätalon kuvaus neuroosin kehitymisestä romahduksen asteelle** on oiva kliininen raportti kenen tahansa psykiatrin tai psykologin tutkittavaksi. (Heikkinen / PP, KS)

Esimerkissä (22) Päätalo *piirtää Suomen kirjallisuudessa ainutlaatuista kuvaa* kuvatesaan sekä *yksilön kehitystapahtumaa* että kokonaisen *kansakunnan murrosta*. Päätalo kertoo arvostelijan mielestä oman tarinansa kautta myös Suomen kansan tarinaa. Tässä yhteydessä Päätaloon usein yhdistettävä ”kansanomaisuus” ei ole kritiikkiä hänen kirjallisia lahjojaan kohtaan vaan osoitus taidosta kuvata asioita yleisellä tasolla, kaikille ymmärrettävässä muodossa.

22) – – Päätalon romaanisarja piirtää Suomen kirjallisuudessa ainutlaatuista kuvaa yksilön kehitystapahtumasta. **Samalla se on dokumentti kansakunnan murroksesta**, ei 'herranpötkyjen' ja 'rouvantunkijoiden' vaan yhteisen kansan tasolla. (Wilenius / NN, AL)

Päätalo käyttää ja samalla myös kuvaa kirjoissaan monia erilaisia murteita. Myönteisissä arvosteluissa murteita kuvaillaan *kirjallisena rikkautena* (Pere), jotka *luovat herkullisia kohtauksia* (Marttinen), joille *lukija voi nauraa vesissä silmin* (Kujala). Esimerkissä (23) arvostelija kuvaa Päätalon murteiden käyttöä riemastuttavaksi. Pelkän värikkään kielenkäytön lisäksi murteet kertovat myös henkilöhahmojen sisäisistä ajatusmaailmoista.

23) **Murteiden ja tapojen rinnastus on riemastuttava**. – – Ja Kalle joutuu riidan tullen ärähtämään vaimolleen: ”Minun vierellä et kävele. Meijjän puolen miehet kävelevät eillä ja akka kaprittaa perässä.” (Wilenius / TkS, AL)

Päätalon teoksien dialogissa esiintyy paljon erilaisia murteita ja Päätalon murrekuvaukset ovat olleet yksi syy hänen suureen kansansuosioonsa. Päätalon kirjoja on pidetty myös murteiden taltioinnin näkökulmasta kansallisesti merkittävänä. (Ylönen 2013: 191, 287.) Päätalon murrekuvauksia on pidetty suhteellisen onnistuneina kielitieteellisestäkin näkökulmasta (esim. Keskimaa 2013). Esimerkissä (24) arvostelija esittää kuitenkin *kirjoittajan* (vrt. kirjailija)

rajojen estävän onnistuneen murrekuvauksen. Arvostelijan *selekosten murteet* -ilmaisulla on väheksyvä konnotaatio, joka kyseenalaistaa Pääatalon kyvykkyyden muiden kuin oman murteensa kuvaukseen.

24) Kirjoittajan rajat tulevat näkyviin esimerkiksi murrekuvauksissa: selekosten murteet ovat tuttuja, mutta esimerkiksi **Lainan äidin puhe, joka on Turun murretta, kuvataan yleiskielellä.** (Kalleinen / TkS, KA)¹

Myönteisesti Pääataloon suhtautuvat kriitikot ovat arvosteluissaan ajoittain lähes kritiikitömiä ja muutamat julistavatkin suoraan olevansa Pääatalon ihailijoita. Kerronnan hitaus ja yksityiskohtien määrä nähdään näissä arvosteluissa Pääatalon vahvuutena. Vanhojen asioiden kerääminen on esimerkki *loistavasta kyvystä kuvata ihmismieltä* (25) ja hitaus *tehokeino*, jonka avulla teosten tapahtumat tuntuvat lukijasta konkreettisemmilta (26). Esimerkki (26) korostaa Pääatalon tarkoituksenmukaista hitautta: *tehokeino* on semanttisesti väline, jota tietoinen agentti käyttää saavuttaakseen haluamansa vaikutuksen. Negatiivisissa arvosteluissa hitaus ja toisto nähdään Pääatalon ”tapana kirjoittaa” eikä näiden esimerkkien tapaan tietoisena, taiteellisenä valintana.

25) – – eläminen lähtee liikkeelle hitaasti ja vaivalloisesti, pohjalta ponnistaen niin kuin kirjan nimikin todistaa. Samoin romaanikin lähtee liikkeelle hitaasti yksityiskohtien runsauteen kompuroiden. – – Kaikesta kertauksesta, yksityiskohtien kirjaamisesta, **menneiden kaivelussa piilee kuitenkin valtava voima**, joka vääjäämättömästi todistaa Pääatalon **loistavasta kyvystä kuvata ihmismieltä.** (Pere / PP, SLS).

26) **Pääatalo käyttää hitautta tehokeinona**, jonka avulla hän tekee matkan olosuhteet kouriintuntuviksi. (Karonen, NN / HS)

6.3 Lukijat vastaan kriitikot

Kolmas arvosteluissa erottuva diskurssi on *lukijat vastaan kriitikot*. Teilaavissa arvosteluissa aliarvioidaan Pääatalon lukijoiden sivistystasoa ja heitä kuvaillaan muun muassa *marginaalilukijoiksi* (Niemi). Pääataloon myönteisesti suhtautuvat kriitikot mieltävät itsensä myös osaksi lukijakuntaa, jolloin positiivisissa arvosteluissa nousee esiin ikään kuin lukijoita aliarvioivan

---

¹ Tammerkosken sillalla -teoksessa ei omien havaintojeni mukaan esiinny arvostelijan esittämää *Turun murteen yleiskielistä kuvausta*. Pääatalo käyttää usein murteita hyväkseen kuvatessaan henkilöihahmojensa välisiä suhteita ja tunnetiloja. Pääatalo käyttää murteellista dialogia tuttuun ja / tai kiihtyneeseen tunnetilassa olevien henkilöihahmojen kuvauksessa, kun taas päähenkilölle vieraammat hahmot puhuvat usein yleiskielisemmin. Kritiikin kohteena olevassa teoksessa Kalle tapaa ensimmäistä kertaa tulevan anoppinsa, mikä selittää kirjan alkupuolen yleiskielisemmän murrekuvauksen. Henkilöihahmojen tutustuessa murre muuttuu hiljalleen Turun murteeksi. Tässä tapauksessa arvostelija on mahdollisesti lukenut vain kirjan alkuosan arvosteluaan varten ja päätenyt siten hieman virheelliseen tulkintaansa.

diskurssin vastapainoksi *Päätalo ei sovi kaikille* -diskurssi. Tilanpuutteen vuoksi en kuitenkaan käsittele näitä aladiskursseja tässä analyysissäni sen tarkemmin.

Päätaloon kielteisesti suhtautuvat arvostelijat ja häntä ihailevat lukijat ovat kriitikoiden tapaan jakautuneet kahteen leiriin. Myönteisesti Päätaloon suhtautuvat arvostelijat samaistuvat osaksi lukijakuntaa ja esittävät kritiikkiä kielteisiä arvosteluista kirjoittaneita arvostelijoita kohtaan. Sekä myönteisissä että kielteisissä arvosteluissa kuvaillaan usein Päätalon ”tyypillisiä” lukijoita ja kriitikoita. Kuvailujen avulla sekä kritisoidaan vastapuolta että tehdään selvää eroa *meidän* ja *heidän* välille.

Esimerkissä (27) arvostelija viittaa siihen, että Päätalon lukijatkin toivoisivat kirjoilta *nopeampaa sykettä*. Lauseke *nopeampaa sykettä odottaville Päätalon ystäville* on paradoksaalinen, sillä lausekkeen *ystävät*-edussanan määritteet ovat toisensa poissulkevia. Oletusarvoisesti *Päätalon ystävät* pitävät hänen verkkaisesta kerronnastaan, eivätkä toivo kirjoilta *nopeampaa sykettä*. Virke jatkuu verbiliitolla *sopisi suositella*, jonka konditionaalimuoto viittaa siihen, etteivät lukijat piittaa heille annetuista suosituksista. Esimerkissä (28) Päätalon lukijoita kuvaillaan *tavalliseksi lukijoiksi*, jotka lukevat vain muutaman kirjan vuodessa. Heille tavallisuudesta poikkeava korkeakirjallisuus olisi liian vaativaa, joten Päätalon *arvosteluista huolimatta sama* pysyvä *tyyli* on tuttua ja turvallista.

27) **Nopeampaa sykettä odottaville Päätalon ystäville** sopisi suositella hänen osuuttaan teoksessa *Miten kirjani ovat syntyneet* 2. Siinä kirjailija kertoo tarinansa parilla–kolmellakymmenellä sivulla –. (Niemi / TkS, HS)

28) Suurin syy Päätalon jatkuvaan suosioon on varmastikin se, että hän ei petä lukijoitaan vaihtamalla tyylään, vaan pysyy sille uskollisena huolimatta arvosteluista. **Tavallinen lukija**, joka ei lue kuin muutamia kirjoja vuodessa ei halua mitään kirjallisia kokeiluja –. (Kiminki / PP, KoS)

Esimerkit (29) ja (30) ovat samasta arvostelusta. Esimerkissä (29) lukijat esitetään kollektiivina, joka toimii massojen mukana ilman omaa mielipidettä. Esimerkissä (30) lukijoita nimitetään kuitenkin *marginaalilukijoiksi*. Kielitoimiston sanakirjan määritelmä marginaalisuudelle on ’vähämerkityksinen, vähäpätöinen, epäolennainen; ääri-, reuna-, sivu-.’ (KS s.v. *marginaalinen*). Esimerkeistä syntyy yhdessä kuvaus Päätalon lukijoista suurena ihmismassana, jolla ei ole oikeastaan minkäänlaista merkitystä.

29) Taas kerran kritiikki joutuu kysymään, mistä tämä suosio johtuu. Vaikuttaako siihen suurten painosten laki –. **Kysyntä kumuloituu vähän samaan tapaan kuin äänestäjät rientävät vetämään viivansa niille**, joiden gallupit kertovat menestyvän. (Niemi / TkS, HS)

30) Tunnetusti sodankuvaukset ovat suomalaisen kirjallisuuden historiassa houkutelleet eniten **marginaalilukijoita**. (Niemi / TkS, HS)

Myönteisissä arvosteluissa kyseenalaistetaan niin ikään ”vastapuolen” älyllisiä lahjoja (29) ja viitataan siihen, ettei kaikista ole kokemaan maailman raadollisuutta edes lukemalla (30). Yhdessä esimerkit (29 ja 30) korostavat lukijalta vaadittavaa kärsivällisyyttä ja sitä, että Päätalon teoksissaan kuvaama *ruumiillisen työn ja arjen maailma* voi olla todellisuudesta irtautuneille kriitikoille liian raskasta luettavaa.

29) Ymmärrän kyllä, että **älyllisesti levottomat lukijat** eivät pääse mukaan tähän virtaan, kun päähenkilö välillä piinallisen tarkasti muistelee vastoinkäymisiään. (Wilenius /TkS, AL)

30) Sovinnaiskäsityksen yksi-ilmeisestä Päätalosta ovat luoneet varmaan ne, **joille Päätalon ruumiillisen työn ja arjen maailma on liian vaikea kestää edes lukemalla kokemalla**. (Karonen / NN, HS)

Esimerkissä (31) arvostelija kuvailee Päätalon lukijaa kuvaillaan *huumorintajuiseksi* henkilöksi, joka haluaa, että kirjassa on *todenmukaista elämää ja eläviä ihmisiä*. Päätaloa lukevat ovat siis tiukasti kiinni todellisessa elämässä ja lukijoiden huumorintaju auttaa heitä selviämään *kiperistäkin paikoista*.

31) Päätalon lukija on lisäksi huumorintajuinen, kiperässäkin paikassa. Hän haluaa, että kirjassa on **todenmukaista elämää, eläviä ihmisiä**. (Kulmala / NN, KES)

7 PÄÄTÄNTÖ

Muikku-Wernerin (2009: 88) mukaan kirja-arvostelun ja mielipidekirjoituksen erona on se, että arvostelussa argumentointi perustuu tunneperäisen mieltymyksen asemesta mahdollisimman objektiiviseen analyysiin. Tutkimusaineistossani esiintyvät arvostelijat eivät selvästi olleet tietoisia tästä tekstilajien välisestä erosta, sillä havaitsin aineistostani hyvin vähän objektiivista analyysia. Tekstintuottaja tekee valintansa tekstilajin puitteissa, mutta sen rajoja ja konventioita voidaan myös rikkoa (Shore 2012b: 158–159). Arvostelijat ovatkin osittain rikkoneet tekstilajin konventioita, sillä suurin osa aineistoni arvosteluista oli päinvastoin hyvinkin tunneperäisesti kirjoitettuja ja niistä kävi selvästi ilmi arvostelijan oma, subjektiivinen mielipide. Muikku-Werner (2009: 88) määrittelee ohjaavuuden olevan yksi kirja-arvosteluiden tekstilajin prototyyppisimmistä piirteistä, jonka voimakkuuden aste riippuu arvostelun kirjoittajan omasta mielipiteestä. Joidenkin arvosteluiden kohdalla myös tekstilajin määrittelemisen kirja-arvosteluksi on kyseenalaista, sillä jotkin arvostelut olivat enemmänkin arvosteltavan teoksen pohjalta tehtyjä referaatteja.

Tutkimuskysymyksissäni voidaan havaita osittaista päällekkäisyyttä, sillä myös teksteissä esiintyvät diskurssit rakentavat osaltaan representaatiota (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 49–50). Tutkimuskysymykseni ohjasivat analyysiäni suuntaan, jossa arvostelijoiden kahtiajakoisuus korostui. Tutkimuskysymyksiini vastaaminen ei vaatinut jokaisen arvostelun tarkkaa analyysia, joten osa myönteisistä arvosteluista jäi tästä syystä analyysissäni vähälle huomiolle. Aineistoni koko oli riittävä tutkimuskysymyksen suhteen, mutta niiden ulkopuolelle jäi monia mielenkiintoisia aineistosta esille nousseita diskurssi- ja piirteitä.

Tutkimuskysymykseni olivat:

1. Kuinka Päätaloa representoidaan kirja-arvosteluissa?
2. Minkälaisia diskursseja arvosteluissa esiintyy?

Iijoki-sarjassa tapahtuvaa kirjailijan ja romaanihenkilön yhdistymistä voidaan kutsua *monitasoiseksi fiktioksi* (Nevala 1986: 195). Analyysini yllättävin havainto liittyi Päätalon kirjailijan ja romaanihenkilön erottamiseen. Yhdessä negatiivisessa arvostelussa eroa ei tehty, mutta jokaisen myönteisen arvostelun nimeäminen mukaili Ylösen (2013) nimeämismallia. Tällöin myös negatiivisten arvosteluiden kritiikki kohdistui henkilökohtaisesti Kalle Päätaloon. Yleensä kirja-arvosteluiden sisältämä kritiikki kohdistuu kirjailija-entiteettiin (Muikku-Werner

2009: 94), mutta tässä tapauksessa ilmeisesti Iijoki-sarjan poikkeava tekstilaji aiheutti osalle arvostelijoita vaikeuksia Päätalon eri roolien hahmottamisessa. Myös yleisemmän tason nimeämisissä oli havaittavissa kriitikoiden suhtautumisen aiheuttamat erot. Myönteisemmissä arvosteluissa nimeäminen oli affektiivista ja nimitykset liittyivät usein henkilökohtaisella tasolla Päätaloon: *pohjoisen poika*, *pienen ihmisen tulkki* ja *professori*. Negatiivisissa arvosteluissa Päätaloa nimettiin muun muassa *muistiinmerkitsijäksi* ja *konstailemattomaksi kansanmieheksi*. Suurimmalla osalla negatiivisissa arvosteluissa esiintyvistä nimityksistä oli negatiivinen konnotaatio. Huomionarvoisesti negatiivisissa arvosteluissa esiintyvät viittaukset Päätalon kirjailijuuteen olivat myös usein itsessään negatiivisia, kuten *epäyhteiskunnallinen kirjailija* ja *ammattikirjailija*. Representaation muodostumisessa olikin havaittavissa sama ilmiö kuin diskursienkin osalta: Päätalon kirjailijuuden kieltäminen.

Edellä mainittu kriitikoiden jakautuminen kahteen eri leiriin näkyi selvästi myös aineistostani löytyvistä diskursseista: *kahteen leiriin jakautuneet kriitikot ja kriitikot vastaan lukijat*. Tämän lisäksi yhdeksi keskeiseksi diskurssiksi nousi *Päätalon kirjailijuuden ja suosion syiden kyseenalaistaminen*.

Analyysissäni olen keskittynyt tekstinmerkityksiin. Shore (2012b: 158) määrittelee SF-teorian puitteissa, ettei tekstinmerkityksien tutkiminen tarkoita sisällönanalyysia vaan ” – lauserakenteisiin ja sanoihin koodattujen merkitysten tutkimista”. Olen tarkastellut analyysissäni tekstinmerkityksiä, joiden tutkiminen tuo väistämättä esiin myös tekstissä esiintyviä arvoja. Tämän vuoksi SF-teoria soveltui oman tutkielmani metodiksi erinomaisesti, sillä se mahdollisti analyysissäni kriittisen tutkimusotteen. Tarkastelin tutkimuskysymyksieni ohjaamana representaation ja diskursien lisäksi myös laajempaa yhteiskunnallista kontekstia, jossa arvostelut on julkaistu. Kirja-arvosteluilla on suuri merkitys kirjallisen maun muokkaajina (Muikku-Werner 2009: 109), ja kirja-arvostelijoilla on paljon diskursiivista valtaa. Diskursiivisen vallankäyttäjänä arvostelijoilla on ollut mahdollisuus esittää oma versionsa Päätalosta nimeämisen ja muiden leksikaalisten valintojen avulla. Arvostelijoiden vaikutusvalta on ollut arvosteluiden julkaisuhetkellä suurempi kuin nykyisin, sillä 1980-luvulla sanomalehtien levikki on ollut suuri eikä lehtien ole tarvinnut kilpailla sähköisiä medioita vastaan.

Rajallisesta aineistostani käy esille kriitikoiden yleisen asenteen asteittainen muuttuminen. Vuonna 1982 julkaistun Tammerkosken sillalla -teoksen arvosteluista (n=5) kaksi on selvästi negatiivisia, kun taas seuraavina vuosina ilmestyneiden teosten arvosteluista (n=9) negatiivisia arvosteluita on yhteensä kaksi kappaletta. Negatiivisten ja positiivisten arvosteluiden lukumääräinen ero ei siis ole aineistossani kovin suuri, mutta eron pienuus selittyy aineiston rajauksestani. Ylösen (2013: 51) mukaan kaikista kriittisimmin Päätaloon suhtautuneet kriitikot

pidättäytyivät kokonaan arvosteluista tai tuottivat vain hieman tekstiä. Käydessäni läpi aineistoni teoksista julkaistuja arvosteluita, huomasinkin suurimman osan niistä olevan myönteisiä. Jouduin valitsemaan aineistooni tietoisesti negatiivisia arvosteluita saadakseni tutkimukseeni myös Päätaloon kriittisemmin suhtautuvien arvostelijoiden näkemyksiä. Tämä rajaus on ollut myös tutkimuskysymysteni kannalta oleellinen, sillä representaation ja diskurssien muodostumista ei voi tarkastella vain yhdestä näkökulmasta (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 54). Vähäisemmästä lukumäärästään huolimatta negatiiviset arvostelut olivat aineistossani myönteisiä ”äänekkäämpiä” niihin sisältyneen henkilökohtaisen kritiikin vuoksi.

Oman tulkintani mukaan yhteiskunnallisen arvostuksen lisääntyminen ja teos teokselta paisuvan Iijoki-sarjan arvostelun työläys johtivat siihen, että myöhemmissä kirja-arvosteluissa kriitikoiden painopiste vaihtui yksittäisen teoksen arvostelusta Päätalo-ilmiön ja Iijoki-sarjan pituuden päivittelyyn. Viitteitä tästä painopisteen siirtymisestä voi havaita myös tämän tutkielman aineistosta. Aineistoni myöhemmissä arvosteluissa on huomattavissa, kuinka arvostelut muuttuvat kaikille suunnatuista vain lukijoille tarkoitettuun tekstiin. Kuten jo aiemmin on mainittu, kaikista kriittisimmin Päätaloon suhtautuneet arvostelijat lopettivat kirjojen arvioimisen kokonaan. Tämän lisäksi Päätalon ikääntyminen ja sairastelut ovat myös luultavasti vaikuttaneet siihen, että arvostelut muuttuivat aiempaa myönteisemmiksi.

Havaitsin aineistossani myös Muikku-Wernerin (2009: 109) mainitsemaa arvosteltavan teoksen tekstilajin ja arvostelun välistä korrelaatiota. Tilanpuutteen vuoksi en voi kuitenkaan analysoida korrelaatiota tässä tutkielmassa tarkemmin. Tekstilajien korrelaationsuhteen tutkiminen vaatisi myös lisäksi kriitikoiden muiden arvosteluiden analysoimista ja vertaamista tämän tutkielman aineistoon. Ilmiö näyttäisi kuitenkin olevan yhteydessä tekstilajin muutoksen, ja tarkoitukseni on palata tämän aiheen maisterintutkielmassani. Tämän lisäksi olisi mielenkiintoista tutkia kirja-arvosteluiden vaikutusta yleiseen mielipiteeseen myös yleisemmällä tasolla.

Kalle Päätalo on kiistatta eräs Suomen kaikkien aikojen luetuimmista kirjailijoista. Samalla hän on myös minun elämäni syvimmin vaikuttanut kirjailija. Kiinnostukseni suomen kieltä ja historiaa kohtaan juontavat juurensa Päätalon teoksista. Nykyaikana kirjat joutuvat kilpailemaan monien uusien medioiden kanssa lukijoista. Kirjaan tarttuminen voi tuntua työläältä tai vähemmän houkuttelevalta etenkin niille, jotka eivät lue paljon. Päätalo oli koko kansan kirjailija, jota lukivat aikanaan ”kaikki”. Huomionarvoisesti Päätalo tavoitti myös lukijoita, jotka eivät hänen lisäkseen muita kirjailijoita lukeneet. Vuonna 1990 Päätalon taika valtasi myös 8-vuotiaan tyttölapsen Vantaan Korsosta. Onneksi minulla ei ollut vielä tuolloin tapana lukea kirja-arvosteluita. Voi nimittäin olla niin, että silloin en olisi koskaan Iijoki-sarjaan tarttunutkaan.

LÄHTEET

- Aarnio, Liisa 1984: *Kalle Pääntalon Iijoki-sarjan henkilönnimet: sosiolingvististä tarkastelua*. Pro gradu - tutkielma. Suomen kieli, Joensuun yliopisto.
- Fairclough, Norman 1997: *Miten media puhuu*. Suom. Virpi Blom & Kaarina Hazard. Tampere: Vastapaino.
- Gummerus 2018: *Kalle Pääntalo*. – <https://www.gummerus.fi/fi/kirjailija/kalle-paatalo/95/#> 10.1.2018.
- Halliday, M. A. K. 1973: *Explorations in the functions of language*. London: Edward Arnold.
- 1978: *Language as social semiotic. The social interpretation on language and meaning*. London: Edward Arnold.
- Heikkinen, Tellervo 1976: *Murteen käyttö Kalle Pääntalon ”Koillismaassa”*: maa- ja metsätaloussanasto. Pro gradu - tutkielma. Suomen kieli, Turun yliopisto.
- Heikkinen, Vesa 1999: *Ideologinen merkitys: kriittisen tekstintutkimuksen teoriassa ja käytännössä*. Väitöskirja. Oulun yliopisto. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Keskimaa, Sari 2013: Murteenkäytön funktiot parisuhteen kuvauksessa Kalle Pääntalon Iijoki-sarjassa. – *Virittäjä* 117 (4) s. 494–523. – <https://journal.fi/virittaja/article/view/9464/6737> 22.2.2018.
- KS = *Kielitoimiston sanakirja*. 2014. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisu 35. URN:NBN:fi:kotus-201433, ISSN 2323-3370. Verkkojulkaisu HTML. Päivitetty julkaisu. Päivitetty 28.2.2017. – <http://www.kielitoimistonsanakirja.fi> 29.3.2018.
- Luukka, Minna-Riitta 2000: Näkökulma luo kohteen: diskurssintutkimuksen taustaoletukset. Sajavaara, Kari & Piirainen-Marsh, Arja (toim.), *Kieli, diskurssi & yhteisö* s. 133–160. Jyväskylän yliopistopaino: Jyväskylä.
- Muikku-Werner, Pirkko 2009: Kirja-arvostelujen metaforat ja niiden kohosteisuus. – Vesa Heikkinen (toim.), *Kielen piirteet ja tekstilajit. Vaikuttavia valintoja tekstistä toiseen* s. 87–144. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Nevala, Maria-Liisa 1986: *Kianto: Ilmari Kianto, anarkisti ja ihmisyyden puolustaja*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Pietikäinen, Sari 2000: Kriittinen diskurssintutkimus. – Arja Piirainen-Marsh & Kari Sajavaara (toim.), *Kieli, diskurssi ja yhteisö*. s. 191–218. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto. – <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/47535> 13.3.2018.
- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne 2009: *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Pääntalo, Kalle 1983: *Pohjalta ponnistaen*. Jyväskylä: Gummerus.
- 1985: *Nuorikkoa näyttämässä*. Jyväskylä: Gummerus.
- Sauri, Tuomo 2007: *Sanomalehdet pystyvät vastaamaan ajan haasteisiin*. Tilastokeskuksen hyvinvointikatsaus 2/2007. – https://www.stat.fi/artikkelit/2007/art_2007-06-15_003.html 13.4.2018.
- Shore, Susanna 2012a: Kieli, kielenkäyttö ja kielenkäytön lajit systeemis-funktionaalisessa teoriassa. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiirilä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 131–157. Helsinki: Gaudeamus.
- 2012b: Systeemis-funktionaalinen teoria tekstien tutkimisessa. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiirilä, & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 158–185. Helsinki: Gaudeamus.
- Tilastokeskus 2018: Suurimpien päivälehtien levikit. – https://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_kulttuuri.html. Päivitetty 27.4.2017. 18.4.2018.
- VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. – <http://scripta.kotus.fi/visk> 28.3.2018.
- Voutilainen, Eero 2012: Tyyli. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiirilä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 77–87. Helsinki: Gaudeamus.
- Ylönen, Ritva 2013: *Tervaksinen toteemi. Kalle Pääntalon Iijoki-sarjan vastaanotto ja vaikutus*. Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto. – <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9214-3> 13.3.2018.
- 2017: *Kalle Pääntalo – kirjailijan elämä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Aineistolähteet

Tammerkosken sillalla 1982

Kalleinen, Lassi: KALLE PERUSTAA KATTILAKUNNAN. – *Kaleva* 6.11.1982.

Kujala, Yrjö: Kalle Päätaalo lähtee juuriltaan. Mikä nyt eteen selkosen poika? – *Keskipohjanmaa* 21.11.1982.

Marttinen, Eero: Sarjansa 12. osassa Kalle Päätaalo muuttaa Tampereelle. Mutta juuret pysyvät silti Iijoen törmässä. – *Kainuun Sanomat* 20.11.1982.

Niemi, Juhani: Päätaalon tusina täyteen. – *Helsingin Sanomat* 24.10.1982.

Wilenius, Reijo: Suomalaisen arkielämän itsetajuntaa. Kalle siirtyy sarjassaan Tampereelle. – *Aamulehti* 24.10.1982.

Pohjalta ponnistaen 1983

Heikkinen, Jalo: Yhden miehen historia täydentyy : Päätaalon uusin kriisin ja romahduksen kuvaus. – *Kainuun Sanomat* 24.11.1983.

Huhtala, Liisi: Useamman sarjan kirjailija. – *Turun Sanomat* 17.12.1983.

Kiminki, Toivo: Tuttuakin tutumpaa. – *Koillissanomat* 23.11.1983.

Pere, Marita: Rikkirevitty ihminen. – *Sanomalehti Länsi-Suomi* 22.1.1984.

Nuorikkoa näyttämässä 1984

Karonen, Vesa: Päätaalon hitauden ylistys. Kalle Päätaalo: Nuorikkoa näyttämässä. Gummerus 1984. Nouseva maa. Gummerus 1985. – *Helsingin Sanomat* 6.11.1985.

Kulmala, Lauri: Tiilikirkolta Iijolle. – *Keskisuomalainen* 28.10.1984.

Marttinen, Eero: Iijoki-sarjassa nyt 14 osaa: Kun Kalle Päätaalo tunnustaa irronneensa synnyinseudustaan. – *Kainuun Sanomat* 3.11.1984.

Tuomela, Leena: Lomareissu tekoselkosille. – *Ilkka* 7.11.1984.

Wilenius, Reijo: Päätaalon salaisuus. – *Aamulehti* 30.11.1984.

Lehtien lyhenteet

Aamulehti (AL)

Helsingin Sanomat (HS)

Ilkka (ILKKA)

Kaleva (KA)

Kainuun Sanomat (KS)

Keskipohjanmaa (KP)

Keskisuomalainen (KES)

Koillissanomat (KoS)

Sanomalehti Länsi-Suomi (SLS)

Turun Sanomat (TS)